

VISITA CARDONA MEDIEVAL- GUIA DEL DOCENT

Seguint els passos del mercader Aguilar

Descobrim Cardona

MATERIAL DE SUPORT A LA VISITA

Educació Secundària Obligatoria

Educació Secundària Postobligatòria

Annexos

Vocabulari d'interès per a la visita

Fonts documentals

VISITA CARDONA MEDIEVAL – GUIA DEL DOCENT

SEGUINT ELS PASSOS DEL MERCADER AGUILAR

DESCOBRIM CARDONA

L'activitat presentada és la proposta didàctica que ofereix el servei educatiu als grups d'escolars de primària i secundària.

Consta d'una visita a la vila medieval de Cardona, al que és actualment el centre històric de la població. Es treballen, a partir de l'activitat, els elements que la configuraven en els seus orígens. Es pretén acostar als escolars a la realitat d'una vila medieval, tot contextualitzant fets històrics; els personatges, les relacions de poder, les transaccions comercials, les cases i els carrers de l'època.

En el cas de la visita per Primària i primer cicle d' ESO, la visita la presenta la figura del mercader Guillem d'Aguilar. Aquest personatge rellevant a la Cardona del segle XIV, és l'eix en el qual centrem el recorregut i el treball. Amb ell el grup entra en contacte amb la història de la vila i els elements ja esmentats.

La visita segueix un recorregut tancat i els eixos que l'estructuren són els següents:

- El naixement de la vila de Cardona
La muntanya de sal, el riu i el mercat
- Tres grans vies d'accés a Cardona
Creuament de camins (punt d'encontre d'eixos comercials)
- El Feu – la torre, el castell i el senyor
- La població – carta de poblament
Les cases i els carrers
- Mercat de la vila concedit com a privilegi
Carnisseria i forn – Plaça Santa Eulàlia
- L'església de St. Miquel. Els retaules
Arcs medievals de la Plaça del Mercat

Durada: 1 hora.

L'activitat inclou: Monitor, material específic i dossier de treball.

OBJECTIUS

OBJECTIUS GENERALS

L'activitat que us presentem vol contribuir a ampliar els recursos i les activitats que realitzeu a l'aula, per tal de treballar aspectes del currículum propis de l'àrea de coneixement del medi social i cultural, en el cas de primària i de l'àrea d'història, en el cas de secundària.

Es pretén que els estudiants, gràcies a la visita i al treball que s'hi realitza posteriorment, coneguin els orígens de Cardona, identifiquin els elements claus del que fou la vila medieval i alhora hi relacionin els fets rellevants de la història de Catalunya durant aquest període.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Utilitzar el mapa i els punts cardinals com a referència, tot localitzant llocs i espais concrets.
- Aplicar correctament les mesures cronològiques (any, segle, mil.leni) que s'utilitzen en la història.
- Comparar alguns trets elementals sobre l'evolució del treball i de les formes de vida quotidiana en diferents períodes històrics.
- Conèixer els trets principals que caracteritzen el feudalisme, així com els elements bàsics del procés que va desembocar en els orígens nacionals de Catalunya entre els segles VIII i XII en el marc territorial comprès entre el domini carolingi i el món islàmic.
- Situar la formació de la nació catalana en l'Alta Edat Mitjana a partir de la Marca Carolíngia i conèixer alguns trets de la vida als castells, i alguns personatges importants d'aquest període.
- Indicar alguns trets de la vida a les ciutats i el gran desenvolupament del comerç a la Baixa Edat Mitjana a Catalunya.
- Identificar, analitzar i explicar –tot situant-los adequadament en el temps i l'espai- esdeveniments, personatges i processos rellevants durant el període en el qual s'ubica el naixement de la vila de Cardona.
- Debatre i discutir, de manera raonada, sobre esdeveniments que exemplifiquin situacions geogràfiques, històriques i socials sobre les quals es posseeixi informació.
- Utilitzar adequadament conceptes bàsics propis de la història per poder expressar raonadament visions pròpies sobre alguns aspectes de l'evolució històrica
- Aplicar correctament tècniques de treball relatives a la sistematització de tot tipus d'informació històrica, així com a l'esquematzació de processos i conceptes abstractes.

CONTINGUTS

De PROCEDIMENTS

- Interpretació i representació de l'espai, utilitzant plànols.
- Orientació espacial emprant diferents direccions, sabent situar els punts cardinals.
- Consciència temporal i temps històric. Identificació de simultaneïtat, successió, durada, continuïtat i canvi, i de relacions de causa-efecte.
- Utilització de diferents unitats de mesura temporals i històriques.
- Sintetitzar a partir d'explicacions orals.
- Identificació d'elements de la ciutat medieval.
- Descripció, anàlisi i explicació dels elements observats i les seves relacions.
- Ús de fonts primàries i secundàries com a font bàsica d'informació històrica.
- Expressió de conclusions i resultats.
- Identificació de similituds i diferències en el marc d'una explicació històrica
- Ús de la cronologia i dels codis per a la mesura del temps històric.
- Aplicació i comunicació de la informació històrica.

De FETS, CONCEPTES I SISTEMES CONCEPTUALS

- La vida i el treball en altres temps.
- El feudalisme. La vila medieval.
- Característiques generals de l'edat mitjana a Catalunya.
- Els comtats catalans. Orígens de la nació catalana: pagesos, cavallers i eclesiàstics; els comtats.

D' ACTITUDS VALORS I NORMES

- Valoració de les cultures dels temps passats.
- Respecte pel patrimoni cultural, com un bé col·lectiu a preservar.
- Interès per conèixer manifestacions i fets històrics i socials.
- Afany d'interrogar-se i investigar la realitat històrica.
- Desenvolupament d'una actitud participativa, receptiva i de col·laboració durant la visita.

EDUCACIÓ PRIMÀRIA “SEGUINT ELS PASSOS DEL MERCADER AGUILAR”

OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Conèixer la situació de Cardona i els factors que propiciaren el naixement de la vila.
- Interpretar el plànol del casc antic de Cardona. Marcar l'itinerari i escriure els noms dels carrers.
- Treballar els punts cardinals amb l'ajuda de la brúixola.
- Conèixer quin pes tenien els diferents grups socials dins la vila durant l'edat mitjana i quines relacions s'establien entre ells. Identificar els tres estaments socials i qui en formava part.
- Conèixer la importància del comerç dels mercaders cardonins, del trànsit dels negociants i traginers i de la manufactura pel creixement de la vila.

METODOLOGIA

L'activitat consta d'una visita guiada al centre històric de Cardona. El monitor introdueix a l'inici la figura del mercader Aguilar. És a partir d'aquest personatge i del seu protagonisme dins la vila medieval que s'estructuren les activitats. El recorregut es planteja de forma tancada, començant i acabant a la mateixa plaça de la Fira (en diferents punts). Passejant pels carrers principals, el monitor farà parada en sis punts del recorregut, en ells s'hi ha establert una activitat o bé s'hi explica quelcom de rellevant.

Les activitats que es proposen durant la visita són recollides al dossier de treball de l'alumne. Aquestes activitats desenvolupen una sèrie de continguts treballats prèviament a l'aula i a la mateixa visita, amb l'ajuda del monitor.

1. A la Plaça Fira. Mirador

Introducció.

Es plantegen una sèrie d'interrogants, potenciant així que l'alumne durant l'activitat es fixi i raoni el perquè de l'assentament de la vila en aquest punt.

- Activitat a l'entorn de la sal.
- Mapa mut : assenyalar el recorregut que seguim.
Escriure els noms dels carrers.

2. A davant de l' Estàtua de Borrell II

Es proposa una activitat per treballar la carta de poblament.

Borrell II, arriba al poble decidit a proclamar en veu alta la carta de poblament. S'adona que necessita apuntadors que l'ajudin a completar la seva tasca ja que hi ha una sèrie de frases que s'han esvaït del document.

- S'escollirà una persona del grup que serà Borrell II i llegirà la carta de poblament. Hi haurà frases de la carta repartides a d'altres membres del grup. Se'ls indicarà: quan el comte Borrell II digui “dono llei” tu hauràs de dir “seguretat i alliberament”.

De manera que tothom intervindrà de manera activa en el discurs.

Es farà referència a l'esquema de les relacions socials en el feu.

3.a). A la Plaça Sta. Eulàlia

Asseguts a les escales es veu el creuament dels camins que passaven per Cardona. Després de l'explicació pertinent es contestaran unes preguntes i es treballarà sobre el plànol de Cardona.

- Assenyalar els punts cardinals tot utilitzant la brúixola.
- Treballar d' on venien els camins.

3. b). Al passatge de l'hospital

Explicació del passatge i la seva importància.

4. Al carrer Escasany

Explicació del carrer i dels noms que ha rebut.

5. Mercat i Església de St. Miquel

- Treball al voltant dels grups i estaments socials a través d'una il·lustració a on hauran d'identificar els personatges.

6. A la Plaça de la Fira

Ja per finalitzar la visita, a mode de conclusió, el monitor farà una síntesi de la visita fent referència a tots els punts. Serà el moment que el grup demostrï el què ha après sobre la vila medieval de Cardona.

- Preguntes resum de la visita.

Proposta de treball previ a la realització de la visita

És interessant que el grup, abans de realitzar la visita al centre històric de Cardona, hagi treballat una sèrie de conceptes bàsics a l'aula. A continuació us oferim activitats orientatives.

1. Descubrim CARDONA:

Què sabem de Cardona?

Què volem saber?

Què podem saber?

A mode d'introducció es presenten aquestes qüestions, i amb l'ajuda de les intervencions de tot el grup es fa un llistat de totes les idees que sorgeixen de cada pregunta. Finalment s'organitza el grup per tal de donar resposta al què podem saber, tot fent una recerca d'informació:

- Situació de Cardona en el territori català.
Dins la comarca del Bages (Mapa mut)
- Itinerari que se seguirà des de l'escola fins a Cardona.
- Treballar els punts cardinals i la utilització de la brúixola.

2. Treballar els mots i conceptes que apareixeran durant la visita :

- Carta de poblament (*S'adjunta a l'annex la carta de poblament adaptada que treballarem al punt dos de la visita*)
- El feu
- El poder que exercia el Senyor feudal
- Els castells
- Les viles medievals

I també algun dels personatges rellevants:

- Els senyors
- Els mercaders
- La pagesia

Proposta de treball posterior a la visita

1. Realització dels exercicis del dossier i ampliació dels continguts si s'escau.

2. Activitat de grup - Que has après amb la visita?

Recull per part dels alumnes, amb la guia del professor.

Destacaran sobretot els trets d'una vila medieval i es compararan els elements d'aquesta amb els d'una ciutat actual.

Quins elements comuns podríem destacar?

Quins són diferents? Perquè?

Quines de les coses que s'hi fan o que hi passen són similars?

Perquè deu ser així?

Aquest treball en grup finalitzarà amb l'elaboració d'un mural - resum de la visita a la vila medieval de Cardona.

3. Fem parlar els personatges de la plaça del mercat.

Crear possibles diàlegs que es podien donar entre les persones que hem identificat a la il·lustració del mercat, al dossier de l'alumne.

PRIMER CICLE D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA – “SEGUINT ELS PASSOS DEL MERCADER AGUILAR”

OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Comprendre la situació de Cardona i els factors que propiciaren el naixement de la vila.
- Interpretar el plànol del casc antic de Cardona. Marcar l'itinerari, escriure els noms dels carrers i treballar els punts cardinals amb l'ajuda de la brúixola.
- Conèixer quin pes tenien els diferents grups socials dins la vila durant l'edat mitjana i quines relacions s'establien entre ells. El feu.
- Conèixer la importància del comerç dels mercaders cardonins, del trànsit dels negociants i traginers i de la manufactura pel creixement de la vila.
- Identificar alguns dels elements arquitectònics representatius de la ciutat medieval.

METODOLOGIA

L'activitat consta d'una visita guiada al nucli antic de Cardona. El monitor introdueix a l'inici la figura del mercader Aguilar. És a partir d'aquest personatge i del seu protagonisme dins la vila medieval que s'estructuren les activitats. El recorregut es planteja en forma tancada, començant i acabant a la mateixa plaça de la Fira (en diferents punts). Passejant pels carrers principals, el monitor farà parada en sis punts del recorregut, en ells s'hi ha establert una activitat o bé s'hi explica quelcom de rellevant.

Les activitats que es proposen durant la visita són recollides al dossier de treball de l'alumne. Aquestes activitats desenvolupen una sèrie de continguts treballats prèviament a l'aula i a la mateixa visita, amb l'ajuda del monitor.

1. A la Plaça Fira. Mirador

Introducció.

Es plantegen una sèrie d'interrogants, potenciant així que l'alumne durant l'activitat es fixi i raoni el perquè de l'assentament de la vila en aquest punt.

- Activitat a l'entorn de la sal.
- Mapa mut : assenyalar el recorregut que seguim.

Escriure els noms dels carrers.

2. A davant de l' Estàtua de Borrell II

S'explica que el comte Borrell II atorgà una carta de poblament l'any 986.

- Es contesten preguntes que situen cronològicament els fets.

A continuació es proposa una activitat per treballar la carta de poblament.

Borrell II, arriba al poble decidit a proclamar en veu alta la carta de poblament. S'adona que necessita apuntadors que l'ajudin a completar la seva tasca ja que hi ha una sèrie de frases que s'han esvaït del document.

- S'escollirà una persona del grup que serà Borrell II i llegirà la carta de poblament. Hi haurà frases de la carta repartides a d'altres membres del grup. Se'ls indicarà: quan el comte Borrell II digui “dono llei” tu hauràs de dir “seguretat i alliberament”. De manera que tothom intervindrà de manera activa en el discurs.
- Escriure els drets i els deures de les persones que es disposaven a repoblar el territori segons la Carta de Poblament .
Es farà referència a l'esquema de les relacions socials en el feu.

3.a). A la Plaça Sta. Eulàlia

Asseguts a les escales es veu el creuament dels camins que passaven per Cardona. Després de l'explicació pertinent es contestaran unes preguntes i es treballarà sobre el plànol de Cardona.

- Assenyalar els punts cardinals tot utilitzant la brúixola.
- Treballar d' on venien els camins que passaven per Cardona.
- Cap a quina direcció i carrers s'expandeix la vila.

3. b). Al passatge de l'hospital

Explicació del passatge i la seva importància.

4. Al carrer Escasany

Explicació del carrer i dels noms que ha rebut.

5. Mercat i Església de St. Miquel

- Treball al voltant dels grups i estaments socials a través d'una il·lustració a on hauran d'identificar els personatges.

6. A la Plaça de la Fira

Ja per finalitzar la visita, a mode de conclusió, el monitor farà una síntesi de la visita fent referència a tots els punts. Serà el moment que el grup demostrï el què ha après sobre la vila medieval de Cardona.

- Preguntes resum de la visita.

Proposta de treball previ a la realització de la visita

És interessant que el grup, abans de realitzar la visita al centre històric de Cardona, hagi treballat una sèrie de conceptes bàsics a l'aula. A continuació us oferim activitats orientatives.

1.Descobrim CARDONA:

Què sabem de Cardona?

Què volem saber?

Què podem saber?

A mode d'introducció es presenten aquestes qüestions, i amb l'ajuda de les intervencions de tot el grup es fa un llistat de totes les idees que sorgeixen de cada

pregunta. Finalment s'organitza el grup per tal de donar resposta al què podem saber, tot fent una recerca d'informació:

- Situació de Cardona en el territori català.
- Dins la comarca del Bages (Mapa mut).
- Itinerari que se seguirà des de l'escola fins a Cardona.
- Treballar els punts cardinals i la utilització de la brúixola.

2. Treballar els mots i conceptes que apareixeran durant la visita :

- Carta de poblament (*S'adjunta a l'annex la carta de poblament adaptada que treballarem al punt dos de la visita*)
- El feu
- El poder que exercia el Senyor feudal
- Els castells
- Les viles medievals

I també algun dels personatges rellevants:

- Els senyors
- Els mercaders
- La pagesia

Proposta de treball posterior a la visita

1. Realització dels exercicis del dossier i ampliació dels continguts si s'escau.

2. Activitat de grup - Que has après amb la visita?

Recull per part dels alumnes, amb la guia del professor.

3. Fem parlar els personatges de la plaça del mercat.

Crear possibles diàlegs que es podien donar entre les persones que hem identificat a la il·lustració del mercat, al dossier de l'alumne.

SEGON CICLE D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA

“DESCOBRIM CARDONA”

OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Comprendre la situació de Cardona i els factors que propiciaren el naixement de la vila.
- Interpretar el plànol del casc antic de Cardona. Marcar l'itinerari, escriure els noms dels carrers i treballar els punts cardinals amb l'ajuda de la brúixola.
- Comprendre quin pes tenien els diferents grups socials dins la vila durant l'edat mitjana i quines relacions s'establien entre ells. El feu.
- Comprendre la importància del comerç dels mercaders cardonins, del trànsit dels negociants i traginers i de la manufactura pel creixement de la vila
- Identificar alguns dels elements arquitectònics representatius de la ciutat medieval.

METODOLOGIA

L'activitat consta d'una visita guiada al centre històric de Cardona. El recorregut es planteja de forma tancada, començant i acabant a la mateixa plaça de la Fira (en diferents punts). Passejant pels carrers principals, el monitor farà parada en sis punts del recorregut, en ells s'hi ha establert una activitat o bé s'hi explica quelcom de rellevant.

Les activitats que es proposen durant la visita són recollides al dossier de treball de l'alumne. Aquestes activitats desenvolupen una sèrie de continguts treballats prèviament a l'aula i a la mateixa visita, amb l'ajuda del monitor.

1. A la Plaça Fira. Mirador

Introducció.

Es plantegen una sèrie d'interrogants, potenciant així que l'alumne durant l'activitat es fixi i raoni el perquè de l'assentament de la vila en aquest punt

- Activitat a l'entorn de la sal.
- Mapa mut : assenyalar el recorregut que seguim.
Escriure els noms dels carrers.
- Situació de Cardona al s.IX

2. A davant de l' Estàtua de Borrell II

Es proposa una activitat per treballar la carta de poblament.

- Perquè interessava repoblar determinats territoris?
- S'escollirà una persona del grup que farà de Borrell II i llegirà la carta de poblament. Posteriorment treballaran els drets i els deures que havien de complir aquells que es decidissin a poblar el territori.

Es farà referència a l'esquema de les relacions socials en el feu.

3.a). A la Plaça Sta. Eulàlia

Asseguts a les escales es veu el creuament dels camins que passaven per Cardona. Després de l'explicació pertinent es contestaran unes preguntes i es treballarà sobre el plànol de Cardona.

- Assenyalar els punts cardinals.
- Treballar :

D' on venien els camins.

Per on s'expandeix la vila.

3. b). Al passatge de l'hospital

Explicació del passatge i la seva importància.

- Com són els arcs?

4. Al carrer Escasany

Explicació de la importància històrica del carrer i de la seva funcionalitat.

5. Mercat i Església de St. Miquel

- Treball al voltant dels grups i estaments socials a través d'una il·lustració on els alumnes hauran d'identificar els personatges.
- Conceptes mercat / fira.

6. A la Plaça de la Fira

Ja per finalitzar la visita, a mode de conclusió, el monitor farà una síntesi de la visita fent referència a tots els punts.

- Conceptes claus de la visita que expliquen el naixement i creixement de Cardona.
- Fris cronològic on s'hi indicaran anys i segles de fets rellevants que s'han explicat durant la visita.

Proposta de treball previ a la realització de la visita

És interessant que el grup, abans de realitzar la visita al centre històric de Cardona, hagi treballat una sèrie de conceptes bàsics a l'aula. A continuació us oferim activitats orientatives.

1. CARDONA, què en sabem?

Proposem una petita recerca per part dels alumnes.

Equips de quatre/cinc persones. Cadascun treballarà un tema específic de la vila i un cop finalitzada la tasca es presentarà a la classe.

2.Treballar els mots i conceptes que apareixeran durant la visita :

- El feudalisme i la societat feudal
- Els castells
- Les viles medievals
- Els comtats catalans
- Les Cartes de poblament
- Organització territorial

Proposta de treball posterior a la visita

1. Realització dels exercicis del dossier i ampliació dels continguts si s'escau.

2. Activitat de grup - Que has après amb la visita?

Recull per part dels alumnes, amb la guia del professor.

EDUCACIÓ SECUNDÀRIA POSTOBLIGATÒRIA

“DESCOBRIM CARDONA”

OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Comprendre la situació de Cardona i el naixement de la vila.
- Comprendre quin pes tenien els diferents grups socials dins la vila durant l'edat mitjana i quines relacions s'establien entre ells. El feu.
- Comprendre la importància del comerç dels mercaders cardonins, del trànsit dels negociants i traginers i de la manufactura pel creixement de la vila.
- Identificar alguns dels elements arquitectònics representatius de la ciutat medieval. Art gòtic de l'església de Sant Miquel.
- Sintetitzar a mode d'esquema els continguts de la visita.

METODOLOGIA

L'activitat consta d'una visita guiada al centre històric de Cardona. El recorregut es planteja de forma tancada, començant i acabant a la mateixa plaça de la Fira. Passejant pels carrers principals, el monitor farà parada en sis punts del recorregut, significatius i que serviran per articular el discurs.

Les activitats que es proposen posteriors a la visita són recollides al dossier de treball de l'alumne.

1. A la Plaça Fira. Mirador

Introducció.

Es plantegen una sèrie d'interrogants, potenciant així que l'alumne durant l'activitat es fixi i raoni el perquè de l'assentament de la vila en aquest punt.

- La muntanya de sal, el riu Cardener i el Castell.

2. A davant l' Estàtua de Borrell II.

S'hi explica la Carta de Poblament atorgada per Borrell II a la vila de Cardona, l'any 986 i la importància d'aquesta per la vila.

3.a). A la Plaça Sta. Eulàlia.

Nucli primigeni de la vila. El creuament de camins que passaven per Cardona.

3. b). Al passatge de l'hospital

Explicació del passatge i la seva importància.

4. Al carrer Escasany

Explicació de la importància històrica del carrer i de la seva funcionalitat.

5. Mercat i Església de St. Miquel

Explicació de la rellevància del mercat i de la fira.

Explicació de l'església i els retaules que acull.

6. A la Plaça de la Fira

Ja per finalitzar la visita, a mode de conclusió, el monitor farà una síntesi de la visita fent referència a tots els punts.

Proposta de treball previ a la visita

- Proposem un petit treball de recerca sobre el naixement dels antics comtats catalans.

Proposta de treball posterior a la visita

- Realització de les activitats proposades al dossier de l'alumne.
- Treballar els orígens de les ciutats medievals a Catalunya, prenent com a referència la vila de Cardona.

-CARDONA MEDIEVAL-

MATERIAL DE SUPORT A LA VISITA

Solucionari dossiers

Educació Primària

Educació Secundària Obligatòria

Educació Secundària Postobligatòria

Annexos

Vocabulari d'interès per a la visita

Fonts documentals

Solucionari dossiers: DOSSIER PRIMÀRIA.

-PARAULES UBICADES:

Seguint els passos del mercader Aguilar (Primària i Primer cicle ESO)

LA SAL ÉS EL CONDIMENT MÉS UTILITZAT A LA **CUINA** DE TOT EL MÓN. LA SEVA UTILITZACIÓ ES REMUNTA A L'ORIGEN DE LA HUMANITAT JA QUE ÉS UN **MINERAL** NECESSARI PER LA VIDA I PER TANT, VA SER DES DE L'ANTIGUITAT UN BÉ MOLT PREUAT. LA UBICACIÓ DE DIPÒSITS I MUNTANYES DE **SAL** VA SER IMPORTANT PER QUÈ S'HI ESTABLISSIN ASSENTAMENTS HUMANS BEN A LA VORA, DONCS LA SAL PERMET **CONSERVAR** ELS ALIMENTS. PER AQUEST MOTIU ES VAN CREAR RUTES ESPECÍFIQUES PEL COMERÇ DE LA SAL . PER CONTROLAR AQUESTES RUTES I LES MINES DE SAL ES VAREN PRODUIR NOMBRESES **GUERRES** I DISPUTES. ERA TAN IMPORTANT QUE S'USAVA COM A MONEDA DE CANVI. ELS SOLDATS **ROMANS** REBIEN DIÀRIAMENT UNA QUANTITAT DE SAL COM A PART DEL PAGAMENT DELS SEUS SERVEIS, QUE ANOMENAVEN **SALARI**, PARAULA QUE AVUI ENCARA DESIGNA EL DINER QUE REP UNA PERSONA COM A CONTRAPRESTACIÓ AL SEU TREBALL..CONSCIENTS DE LA IMPORTÀNCIA DE LA SAL, DURANT L'EDAT MITJANA, ELS SENYORS **FEUDALS** I ELS REIS, COBRAVEN **IMPOSTOS** PER L'ÚS DE LA SAL I LA SEVA EXPLOTACIÓ.

-EL CREUAMENT DE CAMINS.

- **D'on venien els camins que creuaven Cardona?**

Venien del nord, del sud i de l'est:

Nord –Comtat d'Urgell, Berga, St. Llorenç de Morunys, Solsona, etc.

Est –Barcelona, Manresa i Vi, etc.

Sud – Terres de ponent, Calaf, Torà, etc.

- **Cap a quins carrers s'expandeix la vila? Cap a quina direcció? Perquè?**

La vila es va expandir pel carrer Escasany i posteriorment pel carrer de la Fira, és a dir, ho fa en direcció d'est a oest. El creixement de la vila va tenir lloc cap aquesta direcció perquè era l'únic espai que es podia ocupar.

-EL DIBUIX DEL MERCAT:

Els personatges que apareixen, de primer a darrer pla, a la il.lustració són els següents:

PAGÈS – VENEDORA FRUITA – COMPRADOR TEIXITS – VENEDOR TEIXITS –
MONJO – CAVALLER – COMPRADOR SAL – MERCADER SAL – TRAGINERS –
SENYORS FEUDALS

Solucionari dossiers: DOSSIER PRIMER CICLE ESO.

-PARAULES UBICADES:

Seguint els passos del mercader Aguilar (Primària i Primer cicle ESO)

LA SAL ÉS EL CONDIMENT MÉS UTILITZAT A LA **CUINA** DE TOT EL MÓN. LA SEVA UTILITZACIÓ ES REMUNTA A L'ORIGEN DE LA HUMANITAT JA QUE ÉS UN **MINERAL** NECESSARI PER LA VIDA I PER TANT, VA SER DES DE L'ANTIGUITAT UN BÉ MOLT PREUAT. LA UBICACIÓ DE DIPÒSITS I MUNTANYES DE **SAL** VA SER IMPORTANT PER QUÈ S'HI ESTABLISSIN ASSENTAMENTS HUMANS BEN A LA VORA, DONCS LA SAL PERMET **CONSERVAR** ELS ALIMENTS. PER AQUEST MOTIU ES VAN CREAR RUTES ESPECÍFIQUES PEL COMERÇ DE LA SAL . PER CONTROLAR AQUESTES RUTES I LES MINES DE SAL ES VAREN PRODUIR NOMBRESES **GUERRES** I DISPUTES. ERA TAN IMPORTANT QUE S'USAVA COM A MONEDA DE CANVI. ELS SOLDATS **ROMANS** REBIEN DIÀRIAMENT UNA QUANTITAT DE SAL COM A PART DEL PAGAMENT DELS SEUS SERVEIS, QUE ANOMENAVEN **SALARI**, PARAULA QUE AVUI ENCARA DESIGNA EL DINER QUE REP UNA PERSONA COM A CONTRAPRESTACIÓ AL SEU TREBALL..CONSCIENTS DE LA IMPORTÀNCIA DE LA SAL, DURANT L'EDAT MITJANA, ELS SENYORS **FEUDALS** I ELS REIS, COBRAVEN **IMPOSTOS** PER L'ÚS DE LA SAL I LA SEVA EXPLOTACIÓ.

- PREGUNTES SOBRE CARDONA:

- **La situació geogràfica i política de Cardona al segle IX, era considerada molt important a nivell del mapa territorial català. Quins motius geogràfics expliquen aquest fet? (Fig. 1 a l'annex)**

Fonamentalment els factors són dos.

1.El territori del que més tard fou Cardona era fronterer amb el territori sarraí. Calia doncs, persones que poguessin defensar la terra i la Muntanya de Sal.

2.Per sota el Castell hi havia un creuament de camins, punt neuràlgic de comunicacions de comerciants i pelegrins d'arreu.

- **Perquè creus que a nivell polític interessava repoblar determinats territoris com Cardona?**

Per defensar la frontera amb els sarraïns i si era possible, ampliar-la.

Perquè en una Europa occidental en plena expansió econòmica, el domini i el control de la Muntanya de Sal de Cardona eren fonamentals.

-PREGUNTA SOBRE EL VASSALLATGE:

- **Drets i deures exposats a la Carta de Poblament**

Drets: Es concedia una moneda pura, realitzar mercat setmanal i arrencar sal de la muntanya cada dijous. També s'assegurava que s'impartiria justícia tot establint lleis que protegissin al poble.

Obligacions: Servir al vescomte Ermemir, treballar un dia a la setmana en les obres del castell, torres, muralles.... S'imposava també pagar cens a la església i quan fos necessari alçar-se per defensar el territori dels enemics.

-EL CREUAMENT DE CAMINS.

- **D'on venien els camins que creuaven Cardona?**

Venien del nord, del sud i de l'est:

Nord –Comtat d'Urgell, Berga, St. Llorenç de Morunys, Solsona, etc.

Est –Barcelona, Manresa i Vic, etc.

Sud – Terres de ponent, Calaf, Torà, etc.

- **Cap a quins carrers s'expandeix la vila? Cap a quina direcció? Perquè?**

La vila es va expandir pel carrer Escasany i posteriorment pel carrer de la Fira, és a dir, ho fa en direcció d'est a oest. El creixement de la vila va tenir lloc cap aquesta direcció perquè era l'únic espai que es podia ocupar.

-EL MERCAT:

PAGÈS	Estament o braç popular
VENEDORA DE FRUITA	Estament o braç popular
COMPRADORA DE TEIXITS	Estament o braç popular
MANUFACTURER DE TEIXITS	Estament o braç popular
MONJO	Estament o braç eclesiàstic
CAVALLER	Estament o braç nobiliari
COMERCIANT COMPRADOR	Estament o braç popular
MERCADER DE SAL	Estament o braç popular
TRAGINERS	Estament o braç popular
SENYORS FEUDALS	Estament o braç nobiliari

-LA PLAÇA DE LA FIRA DE DALT:

- **Perquè va néixer i créixer Cardona?**

En el naixement de la vila de Cardona hi jugaren un paper cabdal la situació en el territori a nivell polític –Castell que protegia el territori i concessió de la Carta de Poblament. També els recursos naturals dels quals disposava –Muntanya de Sal i riu Cardener.

La confluència de camins que passaven per la vila, i el mercadeig que s'hi efectuava són un factor rellevant per entendre'n el creixement.

- **Fris cronològic:**

s.X 986 d.C. Atorgament de la Carta de Poblament per Borrell II.

s. XI Expansió de la vila al llarg de l'actual c/Escasany.

s. XI 1012 d.C. Església Romànica de St. Miquel.

s.XIV 1397 d.C. Església Gòtica de St. Miquel.

Solucionari dossiers: DOSSIER SEGON CICLE ESO.

-IMPORTÀNCIA DE LA SAL:

- **Justifica per què en temps passats la sal era important, no només a nivell econòmic sinó també a nivell polític.**

Els alumnes han de redactar un escrit basant-se en els següents punts:

- La sal permet la conservació dels aliments, fet que la feia molt preuada.
- Era causa de disputes pel seu control.
- Obligà a bastir una fortificació per protegir la Muntanya de Sal.
- Generà riquesa i circuits econòmics.
- Va fer obtenir poder polític a qui la controlava.

- PREGUNTES SOBRE CARDONA:

- **La situació geogràfica i política de Cardona al segle IX, era considerada molt important a nivell del mapa territorial català. Quins motius geogràfics expliquen aquest fet? (Fig. 1 a l'annex)**

Fonamentalment els factors són dos.

1.El territori del que més tard fou Cardona era fronterer amb el territori sarraí. Calia doncs, persones que poguessin defensar la terra i la Muntanya de Sal.

2.Per sota el Castell hi havia un creuament de camins, punt neuràlgic de comunicacions de comerciants i pelegrins d'arreu.

- **Perquè creus que a nivell polític interessava repoblar determinats territoris com Cardona?**

Per defensar la frontera amb els sarraïns i si era possible, ampliar-la.

Perquè en una Europa occidental en plena expansió econòmica, el domini i el control de la Muntanya de Sal de Cardona eren fonamentals.

-PREGUNTA SOBRE EL VASSALLATGE:

- **Drets i deures exposats a la Carta de Poblament**

Drets: Es concedia una moneda pura, realitzar mercat setmanal i arrencar sal de la muntanya cada dijous. També s'assegurava que s'impartiria justícia tot establint lleis que protegissin al poble.

Obligacions: Servir al vescomte Ermemir, treballar un dia a la setmana en les obres del castell, torres, muralles.... S'imposava també pagar cens a la església i quan fos necessari alçar-se per defensar el territori dels enemics.

-EL CREUAMENT DE CAMINS.

- **D'on venien els camins que creuaven Cardona?**

Venien del nord, del sud i de l'est:

Nord –Comtat d'Urgell, Berga, St. Llorenç de Morunys, Solsona, etc.

Est –Barcelona, Manresa i Vi, etc.

Sud – Terres de ponent, Calaf, Torà, etc.

- **Cap a quins carrers s'expandeix la vila? Cap a quina direcció? Perquè?**

La vila es va expandir pel carrer Escasany i posteriorment pel carrer de la Fira, és a dir, ho fa en direcció d'est a oest. El creixement de la vila va tenir lloc cap aquesta direcció perquè era l'únic espai que es podia ocupar.

-EL PASSATGE DE L'HOSPITAL:

- **Com són els arcs?**

Són els arcs apuntats característics de l'art gòtic.

-EL MERCAT:

PAGÈS	Estament o braç popular
VENEDORA DE FRUITA	Estament o braç popular
COMPRADORA DE TEIXITS	Estament o braç popular
MANUFACTURER DE TEIXITS	Estament o braç popular
MONJO	Estament o braç eclesiàstic
CAVALLER	Estament o braç nobiliari
COMERCIANT COMPRADOR	Estament o braç popular
MERCADER DE SAL	Estament o braç popular
TRAGINERS	Estament o braç popular
SENYORS FEUDALS	Estament o braç nobiliari

- **En el segle XIV, en què es diferenciava un mercat de la celebració d'una fira?**

La fira de Cardona, documentada des de l'any 1346, era una cita anual. Aquesta tenia lloc fora del primer recinte emmurallat de Cardona. Possibilitava l'enllaç del

comerç local (mercat) amb els circuits internacionals i els seus productes, gràcies a la presència de mercaders i traginers arreu de Catalunya.

L'espai que ocupava la fira era, a diferència del mercat, un espai molt ampli ja que havia d'acollir un gran nombre de comerciants i de compradors vinguts d'arreu.

El mercat setmanal de Cardona té lloc des de l'any 1100 i s'ubicà a la plaça que rep el nom de Pl. del Mercat.

-LA PLAÇA DE LA FIRA DE DALT:

- **Perquè va néixer i créixer Cardona?**

En el naixement de la vila de Cardona hi jugaren un paper cabdal la situació en el territori a nivell polític –Castell que protegia el territori i concessió de la Carta de Poblament. També els recursos naturals dels quals disposava –Muntanya de Sal i riu Cardener.

La confluència de camins que passaven per la vila, i el mercadeig que s'hi efectuava són un factor rellevant per entendre'n el creixement.

- **Fris cronològic**

s.IV a.C.	<i>Ocupació dels íbers a la muntanya del Castell</i>
s.X 986 d.C.	<i>Atorgament de la Carta de Poblament per Borrell II</i>
s. X	<i>Població de 300-400 habitants</i>
s. XI	<i>Expansió de la vila al llarg de l'actual c/Escasany.</i>
s. XI 1012 d.C.	<i>Església Romànica de St. Miquel</i>
s.XIV 1397 d.C.	<i>Església Gòtica de St. Miquel</i>
s. XII 1100 d.C	<i>Inicis del Mercat</i>
s. XIV 1346 d.C	<i>Inicis de la Fira</i>
s. XIV 1370 d.C	<i>Família Aguilar</i>
s. XIII	<i>Població de més de 1000 habitants</i>

Solucionari EDUCACIÓ SECUNDÀRIA POSTOBLIGATÒRIA

- **Esquema dels continguts de la visita:**

Cardona

Orígens de la vila de Cardona

Factors que propiciaren el naixement i el creixement de la vila

Muntanya de Sal

Riu Cardener

Castell

Creuament de Camins – nucli primigeni - Pl. Sta. Eulàlia

Política de la Casa comtal de Barcelona

Borrell II

Carta Poblament – per frontera sarraïna defensa i control territori

Terres amb franqueses

Drets i privilegis

Deures

- vassallatge i

fidelitat al senyor

Fira

Mercat

Botigues

Mercaders

Expansió de la vila

Església de St. Miquel de romànica a gòtica

Organització social de l'època

Feu

Estaments

Església

Noblesa

Poble

Mà major

Mà menor

Què és una Carta de poblament?

- **Perquè interessava repoblar el territori conegut actualment com Cardona?**
- **Quins avantatges tenien les persones que s'establiren a Cardona?**

Amb aquest nom o d'altres semblants (carta pobla, carta de població...) es designen privilegis atorgats pels sobirans. S'hi consignaven essencialment les condicions de tinença del sòl i de residència en aquest; també es fixaven unes normes fonamentals per una bona convivència jurídica de la comunitat veïnal.

Les actuacions de població, instrumentades per aquestes cartes, generaven una relació de dependència per part de l'estament popular receptor respecte dels seus atorgants, membres dels estaments dominants.

En l'àmbit dels Països Catalans, les cartes de poblament presenten el seu arrelament històric en les primeres etapes de restauració territorial de la Catalunya Vella. Així, la consolidació de la línia fronterera del Llobregat-Cardener-Segre mitjà, als segles IX i X, comportà la concessió d'un dels exemplars més antics i interessants: la carta de Cardona. ¹

La sal i la seva ubicació a la xarxa viària donaren a Cardona un protagonisme de primer ordre en relació amb l'actual àrea de la Catalunya Central. Gràcies al seu valor geopolític Cardona va centrar l'atenció dels Comtes de Barcelona.

Així, l'any 986, Borrell II concedeix una Carta de Poblament.

En aquesta Carta fonamentalment hi apareixen una sèrie d'obligacions i es concedeixen drets a aquells que es disposin a habitar el territori.

Es concedia una moneda pura, realitzar mercat setmanal i arrencar sal de la muntanya cada dijous. També s'assegurava que s'impartiria justícia tot establint lleis que protegissin al poble.

A canvi, les obligacions que s'establiren eren; servir al vescomte Ermemir i treballar un dia a la setmana en les obres del castell, torres, muralles.... S'imposava també pagar un cens a la església i quan fos necessari alçar-se per defensar el territori dels enemics.

¹ AA.VV. (1996). **Història. Política, Societat i Cultura dels Països Catalans (Volum III).** Enciclopedia Catalana S.A: Barcelona

Església de Sant Miquel

En el seu origen fou una petita església romànica que amb el temps va anar patint transformacions, d'acord amb el desenvolupament de la vila i dels seus habitants. Aquesta està documentada des del 1012, exercia la cura d'ànimes de la vila del castell de Cardona com a filial de la canònica de St.Vicenç. A la primera meitat del segle XIII St. Miquel deixa de ser una simple filial per començar a desenvolupar el paper d'església parroquial del nucli urbà.

L'església de St. Miquel fou construïda gràcies als nombrosos llegats que s'hi varen fer, i seguint el que era costum a la Baixa Edat Mitjana, a l'església cardonina s'hi van fundar diversos beneficis ² . Aquests es vinculaven a una capella o a un altar i es posaven sota una determinada advocació.

La reconstrucció: El temple gòtic.

A finals del segle XIII i començaments del XIV, a semblança del que succeïa a Barcelona, Girona i en d'altres ciutats o viles més properes com Manresa o Solsona, es van iniciar els treballs per construir una nova església més d'acord amb la nova cultura del gòtic i que a la vegada fos el símbol de la nova realitat econòmica, social, política i cultural que representava la vila de Cardona.

Els treballs s'allargaren durant tot el segle XIV i la nova església no es va consagrar fins al dimecres 13 de juny de 1397.

Va ser en el marc urbà de la vila, com a lloc de residència i de producció de l'artesanat local i com a mercat d'intercanvi dels productes agrícoles, amb el senyoratge vescomtal i el monopoli de l'Areny de Sal com a rerefons, que un determinat nombre de famílies vilatanes varen iniciar, entre la segona meitat del segle XII i tot el segle XIII, un procés d'acumulació de capital i béns a través del comerç, a través de l'administració i també de la participació de les rendes i de la inversió creixent en terres.

És en aquest context que l'església de St. Miquel deixa de ser una simple filial de la canònica de St. Vicenç del castell, per començar a desenvolupar el paper d'església parroquial de la vila.

2. Per benefici eclesiàstic s'entenia unió d'una determinada funció eclesiàstica amb un conjunt de béns dels quals gaudia el seu possessor o beneficiat per a la seva subsistència. Així, un canonge o un rector eren beneficiats. El terme, però de beneficiat simple era aplicat a aquells clergues sense responsabilitats apostòliques inherents a la cura d'ànimes, els quals

només estaven obligats a celebrar unes misses a la setmana en sufragi de l'ànima dels difunts.

El desenvolupament de la vila de Cardona va comportar la identificació del nucli urbà i del seu territori d'influència amb el terme parroquial de St. Miquel. I tot aquest procés acabarà desembocant en la construcció d'una nova església, símbol com ja hem dit de la nova realitat de la vila.

Les capellanies

La nova església es va poder dur a terme gràcies a les donacions dels fidels. En ocasions les donacions tenien per objectiu finançar algun element estructural de l'obra, com ara la portalada major, patrocinada pel mercader Pere d'Aguilar. Tanmateix, els vilatans més rics contribuïren, la majoria de vegades a les obres amb el finançament i la construcció de capelles laterals, dins les quals procediren a fundar capellanies presbiterals perpètuas. En elles, els fundadors destinaven una part del seu patrimoni a la institució d'un altar sota una determinada advocació. Entre el 1300 i el 1426, l'església de Sant Miquel va acollir un mínim de 36 fundacions. La conseqüència d'aquest procés va ser que el nombre d'altars del nou temple augmentés extraordinàriament respecte a l'anterior.

La fundació de les capelles a St. Miquel.

Persones benestants, clergues...però sobretot vilatans –col·lectiu de mercaders principalment- de Cardona, financen retaules i capelles. Els seus encàrrecs obeeixen a intencions sempre a mig camí entre la devoció i la demostració de prestigi.

La mort i la Mare de Déu són dos temes que incideixen de ple en la mentalitat de l'home baix medieval i en la seva espiritualitat. Davant el tema transcendent de la mort terrenal es recorria a devocions personals per assegurar-se la vida eterna. La mare de Déu i tots els sants, es convertiren així en els intermediaris, els quals intercedien per a la salvació de l'ànima mitjançant ofrenes pietoses i la institució de misses, aniversaris i capellanies.

Els fundadors ordenaven sovint que els seus signes heràldics es disposessin a l'interior de les capelles amb l'anhel de manifestar el seu poder econòmic i la seva projecció dins el conjunt social de la vila, tot imitant els costums de la noblesa.

En definitiva, doncs, és la por a la mort la que fa que les famílies benestants de la vila contribueixin econòmicament en la construcció de capellanies en la nova església de St. Miquel.

La fira de Cardona

- **Perquè creus que la celebració de la Fira de Cardona no té lloc dins del primer recinte emmurallat?**

La fira de Cardona, documentada des de l'any 1346, era una cita anual. Aquesta tenia lloc fora del primer recinte emmurallat de Cardona. Degut al creixement demogràfic de la vila, durant els segles XI-XIV, la fira no tenia cabuda en un espai limitat com el que podia oferir la Plaça de Sta. Eulàlia o la Plaça del Mercat.

La Fira possibilitava l'enllaç del comerç local (mercat) amb els circuits internacionals i els seus productes, gràcies a la presència de mercaders i traginers arreu de Catalunya.

L'espai que ocupava la fira era, a diferència del mercat, un espai molt ampli ja que havia d'acollir un gran nombre de comerciants i de compradors vinguts d'arreu.

ANNEXOS

Fig. 1. Expansió catalana en terres d'Al-Andalus
AA.VV. (1989). *Traça. Aprendre a través de la història*. Vic: Eumo Editorial

CARTA DE POBLACIÓ DE CARDONA

ADAPTACIÓ PER EDUCACIÓ PRIMÀRIA I SECUNDÀRIA OBLIGATORIA

JO, BORRELL, PER LA GRÀCIA DE DÉU, COMTE I MARQUÈS, DESITJO QUE SIGUIN HABITADES LES TERRES QUE ESTAN A TOCAR DEL RIU CARDENER, EN EL SEU PAS PER LA ZONA ON ESTÀ LOCALITZADA LA ÚNICA MUNTANYA DE SAL EXISTENT EN TOTS ELS COMTATS CATALANS. I COM QUE ENTENC QUE AQUESTES SÓN UNES TERRES MOLT PERILLOSES PER VIURE-HI, DEGUT A SER FRONTERA AMB ELS MUSULMANS, CONCEDEIXO UNA SÈRIE DE PRIVILEGIS A TOTS AQUELLS VALENTS QUE ES DECIDEIXIN A POBLA AQUESTES TERRES.

PER AQUEST MOTIU CONCEDEIXO LA SEGÜENT CARTA DE POBLAMENT:

-JO BORRELL, DONO LLEI, SEGURETAT I ALLIBERAMENT AL CASTELL ANOMENAT CARDONA I ALS SEUS RAVALS I A TOTS ELS SEUS HABITANTS

-TAMBÉ AFIRMO: NO ESTAREU OBLIGATS A PAGAR CAP CENS A NINGÚ, SOLAMENT A LA SANTA ESGLÉSIA, COM UNA OFRENA A DÉU.

-US ASSEGURO QUE: SI ALGUN DELINQUENT VINGUÉS A VIURE ENTRE VOSALTRES, AQUESTS MALFACTORS SERAN JUTJATS SEGONS LA LLEI, PERQUÈ NO ESTÀ BÉ QUE ELS DOLENTS VISQUIN ENTRE ELS BONS

-US GARANTEIXO QUE: TINDREU UN MERCAT I UNA MONEDA PURA.

-TAMBÉ PROMETO QUE: CADA DIJOUS PODREU, PER SEMPRE MÉS, ARRENCAR SAL DE LA MUNTANYA PER A VOSALTRES.

ARA BÉ, A CANVI DE TOTS AQUESTS PRIVILEGIS HAUREU DE COMPLIR UNA SÈRIE D'OBLIGACIONS:

-JO, BORRELL, US DONO PER SENYOR EL VESCOMTE ERMEMIR PERQUÈ EL SERVIU COM ES MEREIX.

-TAMBÉ US DIC QUE: TREBALLAREU UN DIA CADA SETMANA FENT LES OBRES DEL CASTELL, O SIGUI, LES TORRES, LES MURALLES I LES FOSSES.

-I US ORDENO QUE: CONTRA TOTS ELS NOSTRES ENEMICS, SEREU ELS PRIMERS EN ALÇAR-VOS A LLUITAR CONTRA ELLS I DERROTAR-LOS.

QUEDA FETA LA COMMEMORACIÓ, LA CONFIRMACIÓ I EL RECONeixEMENT D'AQUEST MANUSCRIT, EN AQUESTA DATA: DIA 23 DEL MES D'ABRIL DE L'ANY 986.

SIGNAT,

BORRELL II, PER LA GRÀCIA DE DÉU, COMPTE I MARQUÈS

CARTA DE POBLACIÓ DE CARDONA

ADAPTACIÓ PER A EDUCACIÓ SECUNDÀRIA POSTOBLIGATÒRIA.

Regnant perpètuament Nostre Senyor Jesucrist, en la sexta edat del món, en la sexta fita mil·liar del segle, era 1024, any cristià de l'Encarnació de Nostre Senyor Jesucrist 986, en el qual hem de celebrar la Pasqua de Resurrecció del Senyor el dia 4 d'abril, en la lluna XX, amb l'auxili de Déu i confortats amb la divina Sagrada Escripura i sota el govern, en el magne imperi del nostre Rei acatat Ludwich, fill del Rei Lotari, any primer del seu regnat, i comptant amb la misericòrdia del Senyor.

Jo Borrell, per la gràcia de Déu, Comte i Marqués, dono llei, seguretat i alliberament al castell anomenat Cardona i als seus ravals i a tots els seus habitants i a llur descendència i posteritat (...)

Perquè quan al començament el meu avi Guifré, Comte i Marqués de bona memòria, construï i edificà aquest castell de Cardona, amb els seus termes, manà, de paraula i per escrit, aquesta recordança: que totes les persones i tots els habitants que anaven per residir-hi, o bé amb tots els seus béns venien fins aquestes terres i volien viure aquí, els conservessin i posseïssin perpètuament amb pacífic dret. (...)

(...)

I jo Borrell, Comte i Marqués i els meus fills Ramon i Armengol, Comtes, conjuntament amb tot el govern dels nostres súbdits i de tots els nostres fidels, tots unànimes i amb un sol cor i amb bona concòrdia estatuïm i confirmem, com millor sabem, i així manem que sigui guardat, que des del dia d'avui i data assenyalada, tothom que volgués viure aquí o desitgi residir en aquest lloc, o dintre llurs termes (...), ho conservin i posseeixin amb pacífic dret, tal com ja hem dit abans, sense cap destorb, ni molèstia, ni requeriment i sense cap dubte de cap home, sincerament i amb seguretat per sempre més.

(...)

També perdonem tots els habitants d'aquest lloc, presents i futurs, la quarta part del *toloneo*¹. (...). No estigueu obligats a fer cap restitució, ni acatament, ni a pagar cap cens a ningú, sinó solament a la Santa Església (...).

Treballareu, també, un dia cada setmana fent les obres del castell, o sigui les torres, les muralles, els terraplens i les fosses que cavareu ben fondes, que això us servirà per al salvament, no solament de les vostres ànimes, sinó, també, de les dels pagans i de les dels mals cristians.

I si us sobrevingués algun gros perill, tots vosaltres disposareu lliurement, segons vegeu com us és necessari, per defensar-vos dels vostres enemics. (...).

I si algun esclau, o lladre astut, o delinqüent falsari, o algun adúlter pervers amb dona d'altri, o desposada, vingués a viure entre vosaltres, aquests malfactors seran

judicats segons la llei, perquè no està bé que els dolents visquin amb companyia dels bons.

Complireu, amb amor de Déu, la llei recta i la justícia dreta, en quant pogueu, conforme el cànon i les lleis dels Gods.

Tindreu tothora negoci net, mercat lícit i una sola moneda pura, sense alteració i sense cap falsedat, de manera que, tal com va ésser la primera, sigui així en tot temps, perquè sempre guardi la seva valor.

(...)

També us dono per patró al vescomte Ermemir, i els seus successors, perquè quan us demani, de qualsevol forma que ho faci, el seguïu completament per qualsevol lloc on ell volgués.

Cada dijous podreu, per sempre més, arrencar sal per a vosaltres, talment com és costum des del principi.

(...)

Contra tots els nostres adversaris, sigueu els primers en alçar-vos per a combatre'ls i derrotar-los tot el que pugeu.

(...)

(...)

Queda feta la commemoració i el precepte i la confirmació i el reconeixement del manuscrit, el qual ningú s'atreveixi a modificar o mutilar o que per negligència es deixi malmetre, d'ara en avant, el precepte que hi ha estès des del començament amb llargues distribucions, tal com és escrit i constituït en aquesta data: dia 23 del mes d'abril; dia 10 de la lluna; números concurrents, quatre, Epacta sèptima; el cicle del tomb solar, amb relació al principi del mateix, ara correspon als quinze anys i en falten tretze per l'acabament.

En aquest any morí el Rei Lotari el qual regnà trenta anys i deu mesos. L'any primer després de la seva mort entrà a regnar el seu fill Ludwich Rei.

Signe de Borrell, per la gràcia de Déu, Comte i Marqués. (...)

VOCABULARI D'INTERÈS PER A LA VISITA 3

Comte - Noble al capdavant d'un comtat. Cobrava impostos, organitzava la defensa i administrava la justícia del territori que li havia estat concedit pel rei.

Vescomte - Col·laborador del comte.

Comtat - Unitat territorial sota l'administració d'un comte.

Carta de Poblament - Document que donava el senyor feudal a viles i ciutats per afavorir el seu repoblament. També dita carta de franqueses. En aquesta s'anunciava els drets i els deures per totes les persones que es decidissin a viure en un determinat territori, a canvi havien de complir una sèrie d'obligacions.

Feudalisme - Forma en què estava organitzada la societat durant l' Edat Mitjana.

S'establí a Catalunya al segle XI quan els col·laboradors del comte es van apropiari els castells i les terres i es van convertir en senyors, tot obligant als pagesos a pagar-los tribut.

Senyor feudal - Manava sobre grans extensions de terra que eren de la seva propietat (**el feu**). El castell era la seva residència, des d' on dominava i vigilava a la població. Estava preparat per anar a la guerra quan el rei el cridés. Els pagesos li havien de pagar tributs en diner, una part de la collita, etc.

Vassallatge - Servitud al rei o a un senyor feudal. Se li jurava fidelitat a canvi de la propietat de la terra.

Privilegis - Favors concedits al poble per part del senyor.

Obligacions o Impostos – Tot allò que manava el senyor i que s'havia de complir (pagar tributs, fer serveis...) a canvi de la seva protecció.

Servitud - Condició de serf; subjecció a un senyor i domini feudal que no podien abandonar.

Remença - Redempció que el serf havia de pagar al senyor per trencar els vincles de servitud i poder abandonar la terra.

Alou - Domini territorial ple i lliure.

Usdefruit – Dret d'ús d'un bé aliè.

Mercaders – Comercien amb productes arreu del territori.

Menestrals - s'especialitzaven en la fabricació d'un producte que podien canviar per menjar i per matèries primeres que es produïen al camp. Els menestrals formaven **gremis** d'un mateix ofici, d'aquesta manera tenien més veu per defensar els seus

interessos. Tenien reglament, aprovat pel rei o pel municipi, que prohibia que ningú que no fos del gremi pogués treballar en una ciutat.

Carlemany (742 - Aquisgrà 814) - Rei dels francs (768-814), emperador romanogermànic (801-814), i fundador de l'imperi Carolingi.

Catalunya Nova - Part de Catalunya conquerida o repoblada en temps de Ramon Berenguer IV (1131-1162): territoris de Lleida i Tortosa i Camp de Tarragona.

Catalunya Vella - Territori al qual sembla limitar-se al començament del segle XII. El seu límit meridional era el Garraf i a nivell occidental les serres que separen les conques de l'Anoia i del Segre.

Imperi Carolingi - Imperi de Carlemany o dels seus successors de la dinastia carolíngia (800-925), que es considerava la continuació de l'imperi Romà d'occident.

Infeudar - Cedir en feu un bé immobiliari, un càrrec públic o una senyoria jurisdiccional.

Marca Hispànica –Territori establert per Carlemany com a límit meridional del seu imperi enfront dels sarraïns, que arribava fins el riu Llobregat.

Sarraí: Musulmà.

3 S'ha de considerar que la majoria de definicions que aquí s'exposen estan adaptades al nivell de primària i, per tant, corre a càrrec dels professors l'ajustament de cada definició a les edats i coneixements dels seus alumnes.

FONTS DOCUMENTALS

Carta de Població de Cardona.

Traducció de Ramon Gaya i Massot, Advocat, Secretari municipal del l'Ajuntament.

Adaptacions de Joan Casas Borràs.

AA.VV. (1989). *Traça. Aprendre a través de la història*. Vic: Eumo Editorial

AA.VV. (1996). *Història. Política, Societat i Cultura dels Països Catalans (Volum III)*. Enciclopedia Catalana S.A: Barcelona

AA.VV. (2003). *L'art Gòtic a Catalunya. Volum III. Article La vila de Cardona*, d'Andreu Galera i Pedrosa. Ed: Enciclopèdia Catalana: Barcelona

Galera i Pedrosa, A; Fuentes, A i Guitart X. (1995). *Mil anys d'assistència hospitalària a Cardona*. Edita: Residència 3a edat Sant Jaume: Cardona

Galera i Pedrosa, A. (2000). *Sant Celdoni i Sant Ermenter: sis-cents anys a Cardona*. Ed: Confraria dels Sants Màrtirs – Manuel Sala i Queralt: Cardona

Galera, A; Juan, M; Orriols, A. i Solé, F. (2003). *L'església parroquial de Sant Miquel de Cardona. El gòtic al mig Cardener*. Ed: Centre d'Estudis del Bages: Manresa